

Financiële kwetsbaarheid nieuwkomers

Informatie voor gemeenten

Als gemeente heeft u een regierol bij de integratie en participatie van nieuwkomers. Deze groep loopt een hoog risico om langdurig in de armoede terecht te komen. Bij armoede en schulden spelen zaken als gebrekkige scholing, zwakke positie op de arbeidsmarkt, lichamelijke of psychosomatische klachten vaak een rol. Armoede en schulden verhogen daarnaast de kans op sociale uitsluiting en huiselijk geweld. Het is belangrijk dat gemeenten hier integraal beleid op ontwikkelen.

De financiële problemen van nieuwkomers

Veel statushouders, arbeidsmigranten en gezinsherenigers zijn niet of onvoldoende financieel zelfredzaam, concludeerde Kenniscentrum Integratie en Samenleving (KIS) in een onderzoek naar de financiële en sociale zelfredzaamheid van nieuwkomers (2018). Gemeenten zetten vooral in op huisvesting, taalverwerving, gezondheidsbevordering, scholing en arbeidstoeleiding. Minder aandacht lijkt uit te gaan naar financiële en sociale zelfredzaamheid.

Een gebrek aan zelfredzaamheid heeft te maken met de complexiteit van wet- en regelgeving, cognitieve capaciteiten en persoonlijkheid. Bovendien is het systeem van zorgtoeslagen, naheffingen, eigen risico en afrekeningen dusdanig complex dat nieuwkomers, die veelal de taal nog niet goed beheersen, snel schulden maken.

We onderscheiden 3 typen nieuwkomers

Vluchtelingen of statushouders

Dit zijn ingestroomde asielzoekers die inmiddels de asielprocedure hebben doorlopen en een verblijfsvergunning hebben gekregen.

- * Het aantal asielaanvragen in Nederland is volgens cijfers van het IND in 2015 gestegen naar 58.880. Dit is een verdubbeling in vergelijking tot 2014 (29.890) en een verdriedubbeling ten opzichte van 2013 (16.724).
- * Uit onderzoek blijkt dat van de statushouders die in 2014 een verblijfsvergunning asiël ontvingen 90 procent in 2017 afhankelijk was van een bijstandsuitkering (CBS, 2017).
- * Ruim de helft van de huishoudens van mensen uit vluchtelinglanden had in 2016 een inkomen onder de lage-inkomensgrens (CBS, 2018).

Mensen met een niet-Westerse achtergrond, waaronder nieuwkomers, vormen een risicogroep voor armoede. Onder huishoudens van niet-westerse afkomst kwam in 2016 het aandeel met een laag inkomen uit op 26 procent en bedroeg het aandeel met een langdurig laag inkomen 13 procent. Vluchtelingen uit Syrië en Eritrea die inmiddels de asielprocedure hebben doorlopen en een verblijfsvergunning hebben ontvangen lopen de hoogste armoederisico's (bron: Onderzoek KIS, 2018).

- * In 2016 moesten 590 duizend van de ruim 7,2 miljoen huishoudens rondkomen van een laag inkomen (CBS, 2018).
- * Het doorsneetekort per arm huishouden in 2016 is € 2.300 (SCP, 2018).
- * Bijna 605.000 mensen in Nederland zijn langdurig arm (SCP, 2018).
- * Het aantal werkende armen neemt toe (SCP, 2018).
- * Eén op de negen kinderen in Nederland groeit op in een gezin in armoede (Kinderombudsman, 2017). Van alle arme volwassenen in 2016 was bijna de helft van niet-westerse afkomst (48%, 337.000 personen) (SCP, 2018)

EU-arbeidsmigranten

Door de toetreding van EU-lidstaten in 2004 en 2007 zijn er 340.000 Midden- en Oost-Europeanen naar Nederland gekomen om te werken.

- * Eind 2015 kwam 35 procent van alle migranten in Nederland uit Midden- en Oost-Europa, waarvan het grote deel uit Polen kwam, en een kleiner deel uit Bulgarije en Roemenië.
- * Onderzoek van het CBS uit 2018 toont aan dat huishoudens van Oost-Europese afkomst een bovengemiddeld armoederisico hebben. Huishoudens met een Duitse, Belgische of Britse origine hebben minder vaak een laag inkomen dan huishoudens met een Poolse, Bulgaarse of Roemeense achtergrond. Huishoudens van Bulgaarse en Roemeense afkomst kampen betrekkelijk vaak met langdurige armoede (CBS, 2018).

Gezinsvormers (ook wel huwelijksmigranten genoemd)

- * Onderzoek van het SCP laat zien dat in de periode van 2007-2011 40.000 migranten naar Nederland zijn gekomen op basis van gezinsvorming. Dat is 8 procent van het totaal aantal migranten. De herkomstlanden waar de migranten vandaan komen, zijn uiteenlopend. Het grootste gedeelte van de gezinsvormende migranten komt uit Marokko (4000) en Turkije (5000), daarna voormalig Sovjet-Unie (2500) en Thailand (1800). Tussen 2007-2011 zijn veel meer vrouwelijke dan mannelijke huwelijksmigranten naar Nederland gekomen: 28.000 vrouwen en 11.000 mannen. Het onderzoek (Sterckx et al., 2014) toont aan dat huwelijksmigranten veel problemen ondervinden ten aanzien van hun arbeidsparticipatie en integratie in Nederland. Verschillende factoren spelen hier mee, zoals een afhankelijkheidsrelatie met de referent, een daling in status en teleurstelling.

Knelpunten

Uit het KIS-onderzoek (2018) blijkt dat nieuwkomers moeite hebben om financieel zelfredzaam te zijn. Zo raken veel nieuwkomers verstrikt in het systeem van zorgtoeslagen, naheffingen, eigen risico en afrekeningen. Daarnaast weten veel nieuwkomers voor hun hulpvraag niet de weg door het oerwoud van instanties te vinden. Ook taalkennis is een belangrijk knelpunt.

Preventie

Gemeenten kunnen veel leed voorkomen door meer in te zetten op preventie. Zo kunnen zij budgetbeheer inschakelen om te voorkomen dat nieuwkomers in de financiële problemen komen. Het project Euro-Wijzer van Vluchtelingenwerk Nederland kan bijdragen aan de financiële educatie van migranten.

Tips voor gemeenten

- * Ontwikkel beleid voor nieuwkomers en zorg voor een goede kennisdeling en interne communicatie in de gemeente.
- * Behandel iedere nieuwkomer vanuit diens unieke situatie en bied maatwerk. Mensen verschillen in wensen, achtergrond en talenten.
- * Geef nieuwkomers extra uitleg en aandacht. Het financiële systeem in Nederland is voor hen erg complex.
- * Investeer in de contacten met migrantenorganisaties. Zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering van zelfredzaamheid van nieuwkomers.
- * Gebruik sociale media, zoals Facebook, voor het bereik van een grotere groep.
- * Zorg voor hulp bij de verwerking van traumatische gebeurtenissen. Dit draagt bij aan de (financiële) zelfredzaamheid van nieuwkomers.

Inspirerende voorbeelden

Euro-Wijzer Vluchtelingenwerk

Het project Euro-Wijzer van VluchtelingenWerk Nederland helpt vluchtelingen financieel zelfredzaam te worden en (verdere) schulden te voorkomen. <http://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/onze-projecten/project-euro-wijzer>

Vrijwilligers schuldhulpverlening Vluchtelingenwerk Nijmegen
Gemeente Nijmegen (in samenwerking met VluchtelingenWerk) zet vrijwilligers in om een beter vangnet voor vluchtelingen met armoedeproblematiek te realiseren. Zo helpen zij onder meer met het opzetten en bijhouden van de administratie en het maken van een bespaarplan.

Migrantenkerken participeren in Schuldhulpmaatje Rotterdam

In Rotterdam is SchuldHulpMaatje geadopteerd door Kerkelijk Sociale Arbeid/Gereformeerd Centrum voor Welzijnsbehartiging. SKIN-Rotterdam, de overkoepelende organisatie van de internationale en migrantenkerken in de stad, is hier ook bij betrokken. De schuldhulp valt binnen hun reguliere pakket aan de ondersteuning aan de gemeenschap. <http://www.schuldhulpmaatje.nl/overons/15-nieuws/753-skinrotterdam.html>

Interessante publicaties

Financiële en sociale zelfredzaamheid van nieuwkomers. Een verkenning van het landelijke en lokale beleid. Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS), (2018). Van Rooijen, M., Kahmann, M., Elferink, J. & Avric, B. <https://www.kis.nl/zelfredzaamheid>

De staat van de gemeente bevat een hoofdstuk over integratie en participatie.

https://vng.nl/files/vng/201706_de_staat_van_de_gemeente.pdf

Taal maakt zelfredzaam: Informatie over laaggeletterdheid voor gemeenten en wijkteams: Stichting Lezen & Schrijven (2017).

https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/201701_factsheet_THEMA_SLS_Wijkteams-interactief.pdf

Wat werkt dossiers Armoede en Schulden. Deze dossiers vermelden de meest recente inzichten vanuit onderzoek en praktijk naar werkzame factoren in de aanpak van armoede. <https://www.movisie.nl/publicatie/wat-werkt-aanpak-armoede>
<https://www.movisie.nl/publicatie/wat-werkt-schuldhulpverlening>

Meer weten?

Movisie helpt en stimuleert gemeenten om hierop integraal beleid te ontwikkelen. U kunt hierover contact met ons opnemen.

Contactpersonen Movisie:

Bora Avric, b.avric@movisie.nl of

Christine Kuiper, c.kuiper@movisie.nl

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken